

**DE MYSTERIËN VAN HET LEVEN
NA DE DOOD**

Aarts priester L. Kolchev

Gozalov Books
Den Haag

Dit publicatie heeft de zegen van Simon,
Aartsbisschop van Brussel en België
en tijdelijk van Den Haag en Nederland

'De Mysteriën van het Leven na de Dood' is de Nederlandse vertaling van het Russische boek 'Тайны загробной жизни', samengesteld door aartspriester L. Kolchev, Kopenhagen, 1934.

ISBN: 978-90-79889-04-4

Redactrice: Marijcke Tooneman, Den Haag

Vertalers: Marijcke Tooneman en Guram Kochi, Den Haag

Illustratie: aquarel naschildering van de icoon 'De Dood van de Gezegende Theodora' van Natalya Komarovskaya-Jumati, St. Petersburg, Rusland

Afbeelding op de kaft: de icoon 'Allerheiligen' van diaken Paul Hommes van het Klooster van de Moeder Gods de Troosteres der Bedroefden, Pervijze, België

Opmaak van het boek: Guram Kochi en Marijcke Tooneman

© Gozalov Books Publishing, Den Haag, 2009

Telefoon/Fax: 00 31 70 352 15 65

E-mail: gozalovbooks@planet.n

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook worden opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord van de uitgever	6
Voorwoord van de samensteller.....	8
Hoofdstuk 1. De toestand van de zielen van de overledenen vanaf het moment van de dood tot aan Gods Laatste Oordeel.....	9
Hoofdstuk 2. De leer van de Orthodoxe Kerk over de gedachtenis van de doden	12
Hoofdstuk 3. Het is belangrijk en noodzakelijk om de overledenen te herdenken	14
Hoofdstuk 4. De oorsprong van de nagedachtenis van de overledenen	16
Hoofdstuk 5. De kerkgebeden voor de overledene. Speciale dagen die door de Heilige Orthodoxe Kerk gereserveerd worden. De tijd en de redenen voor de herdenking van de overledene op deze dagen.....	26
Hoofdstuk 6. Voorbeelden van de werkzaamheid van Gebeden voor de Doden tijdens de Liturgie en van Kerkgebeden en Persoonlijke Gebeden voor de Doden ..	51
Hoofdstuk 7. Voorbeelden van de Werkzaamheid van Aalmoezen uitgedeeld ter Herdenking van de Doden.....	54
Hoofdstuk 8. ‘Gebed voor de Doden’: preek door Innokenty, Aartsbisschop van Cherson	56
Aanhangsel	59
Illustratie: ‘De Dood van de Gezegende Theodora’	32

VOORWOORD VAN DE UITGEVER

Archimandriet Nikon, rector van de Kerk in de naam van de Heilige Maria Magdalena in Den Haag, pleegt in zijn preken de parochianen eraan te herinneren, dat 'we zijn geboren om te sterven. Ons lichaam, de uiterlijke vorm, wordt ons niet voor eeuwig geschonken. Alleen onze ziel zal verrijzen en iedereen heeft zijn eigen, individuele ziel, die niet opnieuw belichaamd wordt. De ziel krijgt slechts één kans om zichzelf, binnen de door God gekende tijd, te redden'.

In dit boek wordt ons verteld, wat er na de dood met de ziel gebeurt en hoe wij ons daarop kunnen voorbereiden.

In het eerste deel wordt aangegeven, hoe de levenden de zielen van de doden behulpzaam kunnen zijn bij de verlossing uit hun lijden en om dichterbij God te komen. Aangetekend dient te worden, dat deze verlossing tijdelijk is en duurt tot de Wederkomst van de Heer Jezus Christus en het Laatste Oordeel, wanneer Christus het lot van iedere ziel zal beslissen, of haar de eeuwige zaligheid of de eeuwige kwelling ten deel valt.

Het tweede deel betreft het verhaal van de monnik Gregorius, leerling van de heilige starets Basilius de Nieuwe, die in de eerste helft van de tiende eeuw in Constantinopel leefde. Gregorius vertelt hoe hij in zijn droom bezoek kreeg van de ziel van Theodora, die ook een leerlinge van starets Basilius was. Sinds haar kindertijd had Theodora God gezocht. Toen zij de middelbare leeftijd bereikt had en weduwe werd, werd zij de geestelijke leerlinge van starets Basilius en tot non gewijd. Tot op hoge leeftijd verrichtte Theodora, onder leiding van de heilige Basilius, geestelijk werk. Toen zij overleed wilde Gregorius weten wat haar lot na de dood was, vermoedelijk om er zeker van te zijn, dat de starets inderdaad Gods genade verworven had. Gregorius drong aan op de hulp van de starets en toen verscheen Theodora in zijn droom en vertelde hem welke beproevingen haar ziel had doorstaan na de scheiding van het lichaam.

Naderhand had dit verhaal grote invloed op de Europese en Russische Christelijke literatuur en werd opgenomen in vele verzamelingen van geestelijke werken, zowel als in de handboeken voor priesters. Het werd gekopieerd, uitgebreid of verkort, en theolo-

gen en geestelijken voegden er hun ideeën over het hiernamaals of hun visie op het leven voorbij het graf aan toe. Hierbij dient te worden aangetekend, dat de beproevingen die de ziel van een monnik of een non na de dood moet doorstaan, heviger zijn dan bij leken. De kluizenaar Theofanes van de Solovetski Eilanden zei, dat als hij geweten had hoe moeilijk het nakomen van de monastieke geloften was, hij, uit angst voor de zware verantwoordelijkheid bij het oordeel na de dood, geen volledige tonsuur zou hebben aanvaard. De persoon die de monastieke geloften aflegt, wordt, in Gods ogen, gelijkgesteld aan een engel en, wie veel wordt gegeven van diegene zal veel worden geëist. De lezer wordt daarom aangeraden zich niet teveel te concentreren op de specifieke details van de geestelijke ervaringen na de dood, de conventies van deze of gene tijd, of de persoonlijkheid van de monnik Gregorius en de latere vertellers van zijn visie. Veeleer dient dit verhaal gezien te worden als een boodschap van de hemelse machten, dat de Christelijke ziel, zonder de hulp van Christus en de Moeder Gods en de Kerk, in dit leven, noch na de dood verlossing kan bereiken. De Christen dient zich in zijn aardse leven door gebed, berouw en biecht, welbewust voor te bereiden op de bezoeken na de dood.

In een preek zegt Vader Nikon: 'Het doel van berouw is het doden van de zonde in onszelf. Om, volgens de apostel Paulus, 'dood voor de zonde te worden': 'Zo moet het ook voor u vaststaan, dat gij wèl dood zijt voor de zonde, maar levend voor God in Christus Jezus.' (Rom.6,11)

God geeft ieder een bepaalde levensduur, maar deze is niet onveranderlijk. God neemt vaak iemands ziel als hij nog een baby is of nog jong, om te voorkomen dat zo iemand in zijn toekomstige leven nog zwaardere zonden begaat. Onze levensduur kan langer of korter zijn, afhankelijk van de mate of onze nalatigheid bij ons berouw. De levensduur wordt verkort als we niet denken over berouw en de verlossing van onze ziel. Maar door gebed en berouw kunnen we er zelfs enige levensjaren bij krijgen, zelfs wanneer de doktoren ons geen kans meer geven.'

Marijcke Tooneman en Guram Kochi, uitgevers
Den Haag, november 2008

VOORWOORD VAN DE SAMENSTELLER

De parochianen vragen ons, priesters, vaak om opheldering over de kwestie van de dood en de begrafenis van Orthodoxe Christenen. Al deze vragen worden al sinds lang zo begrijpelijk mogelijk beantwoord, maar we hebben niet altijd de juiste boeken bij de hand. Gedreven door de wens, de vragenstellers en allen die zich om hun verlossing bekommeren, behulpzaam te zijn, heb ik alle meer of minder bekende informatie over dit onderwerp bijeengebracht, met voorbeelden uit het dagelijks leven.

Het zal mij een groot genoegen doen, als mijn boek de sluier van het mysterie van de onontkoombare toekomst zal kunnen oplichten en, dat is het belangrijkste, als u aan het denken wordt gezet over de vraag van leven en dood, en na lezing: ‘.. opdat een ieder wegdrage wat hij in zijn lichaam verricht heeft, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.’ (2Cor.5,10)

L. Kolchev
Copenhagen, 1934

HOOFDSTUK 1. DE TOESTAND VAN DE ZIELEN VAN DE OVERLEDENEN VANAF HET MOMENT VAN DE DOOD TOT AAN GODS LAATSTE OORDEEL

Wij kunnen ons de geheimen van het leven na de dood niet goed voorstellen, maar wat wij moeten weten is wel beschikbaar. De Heilige Kerk, de heilige vaders en de leraren van de Kerk vertellen ons, uit naam van de overledenen, over deze geheimen en er zijn gevallen, waarin de overledenen de levenden zelf iets over hun lot voorbij het graf vertelden.

Zo zegt de Orthodoxe Kerk over het leven na de dood: 'De zielen die de lichamen verlaten hebben van mensen, die vóór hun dood berouwd hebben, maar die niets aan dit berouw gedaan hebben, kunnen in de tolhuizen vastgehouden worden' (De Steen van Geloof). Maar voor het Laatste Oordeel ontvangen de rechtvaardigen noch de zondaars hun uiteindelijke loon, hoewel niet alle zielen in dezelfde staat verkeren en naar dezelfde plaats gestuurd worden (Orthodox Geloof); de zielen van de overledenen genieten zaligheid of lijden onder kwellingen, afhankelijk van hun daden. Als zij zich van het lichaam losgemaakt hebben, ervaren zij vreugde of verdriet, maar zij voelen geen absolute zaligheid noch absolute kwellingen, want die zal hun pas gegeven worden bij de opstanding van de doden, wanneer iedere ziel weer verenigd wordt met het lichaam, waarin zij deugdzaam of zondig geleefd heeft (Encycliciek van de Oosterse Patriarchen).

De engelen openbaarden aan de heilige Macarius van Alexandrië over de toestand van de zielen van de overledenen het volgende: 'Gedurende twee dagen is het de ziel toegestaan, in gezelschap van engelen, overal waar zij wil, over de aarde rond te zwerven. Daarom dwaalt de ziel, die van haar lichaam houdt, soms rond het huis waar haar lichaam is opgebaard en blijft daar twee dagen, als een vogel die op zoek is naar haar nest. Maar de deugdzaam ziel gaat naar de plaatsen waar zij goede daden pleegde. Op de derde dag, gebiedt Hij, Die Zelf op de derde dag uit de dood verzezen is, in navolging van Zijn opstanding, de Christelijke ziel om naar de Hemelen op te stijgen en de God van allen te verheerlijken'. Daarom brengt de Kerk op de derde dag een offer en bidt voor de dode. 'Na de verheerlijking van God worden de ziel diverse woonplaatsen van de heiligen en de schoonheid van het Paradijs getoond. Gedu-

rende zes dagen aanschouwt de ziel dit alles, vol bewondering en de Schepper van alles verheerlijkend. Bij het zien van de zaligheid van de heiligen, krijgt de zondige ziel spijt en verwijt zichzelf, dat zij zichzelf deze zaligheid ontnomen heeft. Daarna wordt zij weer door de engelen omhoog gedragen om God te verheerlijken'. Om die reden herdenkt de Kerk de overledene op de negende dag. 'Nadat zij God de tweede maal verheerlijkt heeft, wordt de ziel, zoals door God opgedragen, naar de hel gebracht om de plaatsen van kwellingen te zien. Dertig dagen zweeft zij rond deze plaatsen, bevend van afgrijzen bij de gedachte dat zij tot gevangenschap daar veroordeeld zou worden. Op de veertigste dag wordt zij weer omhoog gedragen om God te verheerlijken en dan wijst de Rechtvaardige Rechter haar een plaats toe, die in overeenstemming is met haar daden'. Om die reden herdenkt de Kerk de overledene op de veertigste dag.

Na haar dood verscheen de heilige Theodora in een droom aan Gregorius, de leerling van de heilige Basilius de Nieuwe, en vertelde hem dat de ziel, nadat zij het lichaam verlaten heeft, er naar kijkt als een mens kijkt naar zijn kleding, die hij net heeft uitgedaan; dan gaat zij door de diverse tolhuizen, waar haar zonden onderzocht worden; er zijn twintig van zulke tolhuizen, overeenkomend met het aantal hoofdzonden (De Heiligenlevens, 26 maart).

Op de tiende dag na zijn overlijden, verscheen de heilige Zosima van de Solovetski Eilanden aan zijn leerling Daniël en zei, dat hij al door de tolhuizen was gegaan en tot de heiligen gerekend werd (De Heiligenlevens, april, 17).

Kort na haar overlijden verscheen de heilige Athanasia in een droom aan de moeder- overste van het klooster, waar zij God had gediend, en zei haar: 'Ik laat u weten, dat ik over veertig dagen een plaats krijg, die God voor mij bereid heeft' (De Heiligenlevens, 12 april).

De heilige Antonius de Grote had een visioen, waarin hij door engelen naar de hemelen werd gedragen en demonen zag die hen tegenhielden en hem belasterden, maar nadat zij waren terechtgevozen, was de weg naar de hemelen weer vrij. Toen keerde Antonius terug in zijn normale staat (De Heiligenlevens, 17 januari). De bijzonderheden van dit visioen, die door de heilige Athanasius de Grote beschreven werden, zijn als volgt:

‘Op een keer begon Antonius voor het eten, rond negen uur, te bidden en voelde zich plotseling gegrepen door de Geest. En, wat nog verrassender was, hij zag zichzelf als het ware buiten zichzelf en dat hij in de hoogte getild werd. In de lucht waren een paar sombere en angstaanjagende gezichten, die hem de weg wilden versperren. Toen Antonius’ gidsen tegenstand boden, vroegen zij om een verklaring of Antonius verantwoording aan hen verschuldigd was..... Daar de aanklagers geen schuld bij hem konden vaststellen, werd zijn weg vrij. Toen zag hij opeens, dat hij naar zijn eigen lichaam terugkeerde, daar binnenging en weer de oude Antonius werd.’ De heilige Athanasius voegt aan dit verhaal toe, dat Antonius verbaasd was toen hij zag hoeveel vijanden we moeten bevechten en hoe moeilijk de weg naar de hemel door de lucht is. Toen schoten hem de woorden van de Apostel te binnen, ‘overeenkomstig de overste van de macht der lucht’ (Eph.2,2) dat zij op deze manier begrepen moeten worden, want de vijand heeft in de lucht de macht om ieder die daar doorheen gaat, te bevechten en de weg te versperren. Daarom eist de Apostel: ‘Neemt daarom de wapenrusting Gods, om weerstand te kunnen bieden in de bozen dag’ (Eph.6,13), opdat de tegenstander tot zijn beschaming ‘niets ongunstigs van ons hebbe te zeggen’ (Tit.2,8)

Toen hij in de Geest was, zag de heilige Nifon zielen hun lichamen verlaten, hij zag engelen een rechtvaardige ziel door de lucht dragen, duistere krachten die haar onderweg vasthouden en een paar zonden bij haar vinden; hij hoorde engelen de beschermengel vragen of zij werkelijk de zonden had begaan waarvan de boze geesten haar beschuldigden, en de beschermengel antwoorde, dat zij de zonden met tranen van berouw had weggewassen, waarna de engelen de volgende, troostende woorden zeiden: ‘Alle zondaars die hun zonden onder tranen belijden, kunnen door Gods genade vergeven worden, zij die zonder berouw overleden zijn, zullen door God geoordeeld worden’; hij zag ook de afschuwelijke vreugde van boze geesten toen zij een verstokte zondaar, die zonder berouw gestorven was, naar de hel sleepten en de bittere tranen van de beschermengel, toen hij dat zag (De Heiligenlevens, 23 december).

Het idee van het Bijzondere Oordeel, dat voornamelijk gebaseerd is op de Heilige Traditie en in overeenstemming is met de Heilige Schriften, wordt uitgedrukt in de leer van de tolhuizen. Het voornaamste idee van deze leer kan gevonden worden in de lezingen van de heilige Kyrillus van Alexandrië over het verlaten van de ziel

uit het lichaam, die meestal in een van de kerkboeken staan: het 'Uitgebreide Psalmboek'.

HOOFDSTUK 2. DE LEER VAN DE ORTHODOXE KERK OVER DE GE-DACHTENIS VAN DE DODEN

De Heilige Orthodoxe Kerk leert de gelovigen om niet alleen voor zichzelf en de levenden tot God en de heiligen te bidden, maar ook voor de overledenen. Dit leert ons, dat onze geestelijke betrekkingen met de doden na hun dood niet moeilijker worden, waardoor ons geloof in het eeuwige leven en de liefde voor onze naasten in Christus versterkt worden.

De leer van de noodzaak om voor de levenden en de doden te bidden stoelt op Gods Woord, de Schriften van de heilige Vaders en de kerktraditie. De Heer Jezus Christus toonde de heilige Apostelen en de gelovigen door Zijn voorbeeld en Zijn leer, om in Zijn naam niet alleen voor zichzelf te bidden, maar ook voor de mensheid, zonder onderscheid te maken tussen vriend en vijand (o.a. Joh.17,9,20; Matt.7,7;5,44).

In hun door God geïnspireerde geschriften (Jac. 5,16; Tim.2,1; Joh.5,16 en vele andere) onderwijzen de heilige Apostelen ons over dit zelfde gebed. Al in het begin van het Christendom, de tijd van de Apostelen, kregen de gelovigen voorschriften om voor de levenden en de doden te bidden. Ook is het zo, dat we door ons Christen zijn, verplicht zijn om voor de levenden en de doden te bidden en te geloven in het leven voorbij het graf. Door Zijn onzegbare liefde, Zijn lijden aan het Kruis en Zijn dood, bevrijdde onze Heer Jezus Christus ons van de slavernij en de verdoemenis en maakte Hij ons, volgens de Apostel, kinderen Gods (Joh.1,12), doordat Hij ons 'één' maakte (Joh.17,21), in één broederlijke familie (Joh.10,16). De liefde redt ons en onze houding tegenover onze naasten in het geloof moet gedrenkt zijn in liefde. Deze heilige liefde verenigt ons op aarde en verplicht ons elkaar te helpen bij het bereiken van verlossing, hetgeen doorgaat wanneer onze broeders uit dit tijdelijke leven overgaan naar het land van eeuwige rust. Want, zegt de Apostel, liefde 'faalt nooit' (1 Cor.13,8). De overledenen zijn onze naasten en God draagt ons op hen lief te hebben als onszelf (Marc.12,31). Want God zei niet: 'Heb uw naasten lief terwijl zij op aarde zijn', en daarom beperkt de Heer

de liefde voor de naasten niet tot de aarde; Hij wil dat deze liefde voorbij het graf gaat.

Wat bewijst onze liefde voor de overledenen, die volgens de Apostel een grote hoeveelheid zonden bedekt, meer dan hen te gedenken en voor hen te bidden? (1 Pt.4,8). We dienen onze overleden broeders lief te hebben en dat te tonen door hen te gedenken en ons om hun verlossing te bekommeren, want zij vergeten ons niet. Zij denken aan ons, betreuren onze misstappen op het pad van de deugd en bekommeren zich om onze verlossing. Het bewijs daarvan is de rijke man, die in het Evangelie beschreven wordt; toen hij overging naar de eeuwigheid, dacht hij aan zijn naasten, maakte zich zorgen over het lot dat hen voorbij het graf wachtte en probeerde hen op het pad van berouw te zetten (Luc.16,28). Wat de rijke man deed, kan ook door anderen gedaan worden. Toen de Apostel Petrus overleed, beloofde hij zijn tijdgenoten om na zijn dood aan hen te denken. 'Bovendien zal ik mij beijveren, dat gij ook na mijn heengaan telkens weer aan deze dingen kunt denken' (2 Petr.1,15), schreef de Apostel in een van zijn brieven. De liefde voor hun naasten, die goede mensen voelen bij hun overgaan naar de eeuwigheid, is zelfs sterker aan de andere zijde van het graf. Daar zien deze mensen hoe schadelijk de gevolgen van hartstochten, wereldse gewoonten en de verleidingen van satan zijn; zij zien het en maken zich oprecht zorgen over ons, zij wensen onze verlossing en bidden tot de Heer om ons te helpen. Het zal ieder van ons ten goede komen, als onze naasten ons na hun dood gedenken en voor ons bidden. Daarvoor moeten wij ook onze overleden naasten liefhebben. 'Want met de maat, waarmee gij meet, zal u wedergemet worden' (Luc.6,38). Daarom wordt degene die de overledenen gedenkt, herdacht door zowel God als de mensen wanneer hij heengaat. Groot zijn de troost en de beloning voor degene die zijn naaste helpt in diens tijdelijke tegenspoed. Welke beloning wacht degene die met zijn vurige gebeden zijn naaste helpt, dat zijn zonden hem worden vergeven, dat God gunstig gestemd wordt, dat hij ontsnapt aan de afgrond van eeuwig verdriet en eeuwige zaligheid verwerft?

HOOFDSTUK 3. HET IS BELANGRIJK EN NOODZAKELIJK OM DE OVERLEDENEN TE HERDENKEN

Het is belangrijk en noodzakelijk om te bidden voor de gezondheid en de verlossing van de levenden, want in de geest van liefde en broederlijke verbondenheid dienen wij iedereen de eeuwige verlossing toe te wensen en dat hij het hemels Koninkrijk moge binnengaan. Maar het is nog belangrijker om voor de doden te bidden, want hun tijd om te berouwen en tot inkeer te komen is bij hun dood beëindigd, en er zal vóór het Laatste Oordeel geen vergelding voor hen zijn. En wie onder ons is zonder zonde? Wie sterft op de juiste manier en is voorbereid op het vreselijke geheim van de dood? Sommigen kregen, door Gods genade, de kans om vóór hun dood te berouwen en de Communie te ontvangen, maar hun berouw gaf geen vrucht (Marc.4,8), hetgeen ook belangrijk is voor het bereiken van verlossing. Daarom zijn gebeden voor de overledenen en liefdadigheid te hunner gedachtenis zo noodzakelijk, want zij stemmen de Rechtvaardige Rechter gunstig en compenseren wat er ontbreekt om de overledenen te rechtvaardigen en te redden.

Net zoals wij op twee manieren bidden: afgezonderd of met het gezin en openbaar in de kerk, kan iedere dag, zowel thuis als in de kerk, voor de levenden en overleden naasten gebeden worden. Als wij, door onze slechtheid, luiheid en zwakte, niet altijd vertrouwen hebben in de kracht en de uitwerking van ons gebed, kunnen wij ons zo vaak mogelijk tot de Heilige Orthodoxe Kerk wenden voor gebed, in het bijzonder bij het aanbieden van het Onbloedige Offer. Bij de Proskomedie voor de Liturgie, snijdt de priester stukjes uit de prosfora's, waarbij hij de namen van de levenden en de doden gedenkt; na de inzegening van de heilige Gaven, wanneer brood en wijn op mysterieuze wijze omgezet worden in het levenschenkende Lichaam en het Bloed van Christus, worden deze stukjes ondergedompeld in het allerzuiverste Bloed onder het gebed: 'Was weg, o Heer, de zonden van hen die hier herdacht worden, door Uw Kostbaar Bloed en door de gebeden van Uw heiligen'. Hier is de Heer Jezus Christus Zelf voor de Vader de Bemiddelaar voor menselijke zonden (1 Tim.2,5). En Zijn kostbaar Bloed, dat vergoten wordt voor de zondaars, doet zonder ophouden een beroep op God de Rechter om vergeving. Er zijn overvloedige bewijzen en voorbeelden in de leringen van de heiligen betreffende de kracht en het profijt van de gebeden voor de levenden en de doden als

deze samengaan met het aanbieden van het Onbloedige Offer. 'De doden hopen door ons hulp te krijgen,' zegt de Gezegende Augustinus, 'want hun tijd is voorbij, de gevangen zielen schreeuwen het iedere minuut uit en kunnen niet getroost worden. Als een zieke ligt te kreunen, troosten de doktoren hem; als de ziel, die in geloof heenging, het bij zijn kwellingen uitschreeuwt, is er niemand die hem antwoordt!' Dus, bid, zoals Christelijke liefde en mededogen ons voorschrijven, bid voor de rust van de ziel van de overledene. 'En zoals het den mensen beschikt is, éénmaal te sterven en daarna het oordeel, ...' (Hebr.9,27) zegt de heilige Apostel Paulus: 'bidt, opdat de doden genade van de Rechter krijgen'.

Gezegend zijn zij, wier aardse leven een voorbereiding was voor het betreden van de woonplaats van de hemelse Vader. Hun lot is het Koninkrijk der Hemelen. Maar bitter is het lot van de overledenen, die hun leven in hartstocht doorbrachten en die hun eigen vlees in zonde dienden. Hun lot is veroordeling en eeuwige kwelling. Alleen de Heer, die de harten en gedachten van de mensen kent, weet wie van de overledenen rechtschapen is en wie een zondaar, en wie daarom op de dag van het Laatste Oordeel aan de rechterkant en wie aan de linkerkant zal staan.

Wij weten alleen maar, dat 'er geen mens is die leeft en niet zondigt', dat 'Komt ooit een reine uit een onreine - niet één. Indien zijn dagen vastgesteld zijn, het getal zijner maanden bij U bepaald is, Gij zijn grenzen gesteld hebt, die hij niet zal overschrijden ..' (Job 14,4-5).

'Niemand,' zegt de gezegende Augustinus, 'kan zich voorstaan op een rein hart, als we weten dat zelfs de sterren niet rein zijn in Gods ogen. Engelen vielen uit de hemel, sterren zijn niet rein in Gods ogen en zelfs een baby, die slechts één dag op aarde heeft geleefd, is zondig!' We zijn allen zondaars, wij worden verwekt en geboren in zonde, we leiden een zondig leven en we sterven in zondige zwakte. Maar 'geen enkele vuiligheid' kan het hemelse Jeruzalem betreden (Apoc.1,28); wij kunnen de stralende paleizen van het Paradijs niet betreden met door zonden besmeurde kleding. Inmiddels weten we met zekerheid, dat berouw na de dood onmogelijk is, daarom kunnen de overledenen zelf niets doen om Gods genade te verwerven.

De heilige Apostel Paulus, die heeft aangeraden om voor iedereen te bidden, vraagt de gelovigen om voor hem te bidden (Eph. 6,18-19), en hij vraagt dit als hij de kroon voor zijn apostolische heldendaden al bijna verkregen heeft. Als zelfs de grote Apostel Pau-